

הדרה למזעזעה

גיליון שבועי ללומדי סדר קדשים בדרה היומי | עיונים • פנינים • הלכות • מושגים • תמונות

עיוני הדרה

הגאון רבי יצחק רב הלוי שכטר שליט"א, מראשי ישיבות 'קול תורה' ו'כתר תורה'

בענין מקום שפיכה

דרה ל"ז ע"א מנין לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא, וברש"י כתב דזריקה משמע מרחוק ושפיכה הוא עומד אצל היסוד ושופך, ויש להסתפק במש"כ רש"י דשפיכה עומד אצל היסוד ושופך אם הכוונה הוא דשופך מקרוב על קיר המזבח, ונמצא דזריקה ושפיכה חלוקים הם רק בהמעשה דזריקה הוא מרחוק ושפיכה הוא מקרוב, או דהכוונה שנתנן בשפיכה היינו ששופך ע"ג היסוד ממש כמו שפיכת שירים, ולפי"ז חלוקים ניהו גם בעיקר מקומם דזריקה הוא על קיר המזבח ושפיכה הוא על היסוד ממש.

המשך בעמ' 2 <<

דבר העורך

עם הופעת הגיליון השני, הגיעו תגובות נלהבות ונרגשות ממאות לומדים ות"ח שהגיליון סייע להם להבין היטב את סוגיות הגמ', ולחיות את פרטי הדינים בתוך בית המקדש. ובהודאה מיוחדת להש"ת על שאנו בפתחו של הגיליון השלישי, ובתלת זימני הוי חזקה.

האירורים עוררו דיונים רבים בינינו העבודה במקדש, ואף הוסיפו לומדים רבים צעירים ומבוגרים. ויה"ר שלא תצא תקלה על ידינו.

לעת עתה גיליון זה יוצא לאור במהדורת מייל בלבד לצערנו, עקב חוסר בתקציב ההדפסה. [הגיליון הקודם עלה מעל עשר אלף ש"ח, ולא התקבלו תרומות למימון החובות עבורו. ובהזדמנות זו נבקש ממי שהנחת התורה ולימוד קדשים בפרט חשובה בעיניו, נודה לו מאד אם יוכל לסייענו בהשגת מימון עבור מטרה קדושה זו.

לקראת לימוד פרק 'איזהו מקומן' בדרה היומי, ייצא בעז"ה חיבור 'השב את העבודה' על כל המשניות שבפרק, המכיל פירוש מפורט בליווי עשרות תמונות חדשות, להבנת כל פרט במשניות 'איזהו מקומן' הנאמרות בתפילה מידי יום.

בנוסף החוברת מכילה יסודות הקדמות ותמונות מהיבות על מבנה בית המקדש, המזבח וכלי המקדש.

תפילתנו שנזכה להפיץ את חיבור זה במחיר מוזל לתועלת כלל בני התורה.

בתפילה ובהודיה מכוון 'מראה כהן' שע"י תורת הקרבנות

פלפולא דאורייתא

הרה"ג רפאל סויד שליט"א

דרה לז,ב חמשה דפנות בעי למעבד - ראיתי להקשות בשם הג"ר משה אהרן הלוי סולובייציק שליט"א מה הו"א של הגמ' דבעי' חמש דפנות, הלא אין דין "דופן" אלא שיהיה מוקף, וא"כ מהיכ"ת שיצטרכו חמש דפנות, [ויש להוסיף ולהקשות שהלא אפי' בדין ג' דפנות, יש דעות שמועיל שתי דפנות בצורת V], והביאו בשם הגרי"ז דמהכא מוכח שיש דין דופן בסוכה, ואינו רק היכ"ת שיהיה מוקף, ובנותן טעם להביא

המשך בעמ' 4 <<

מראה כהן

המשך בעמ' 6 <<

פניני הדרה

הרה"ג אהרן פוטולסקי שליט"א

דרה ל"ז - בירך על הפסח פטר את הזבח

א. מבואר בסוגיא ופסחים קכ"א א' שאילו היו שווים הפסח והחגיגה באופן מתן דמם הייתה ברכת המצוות של כל אחת פוטרת את השני (עיין רש"י ד"ה מפיק ליה להכי ולהכי), (דנו הראשונים מה מסקנת סוגיא דידן ואכ"מ).

ב. צריך להבין מה שייכים דיני אופן זריקת הדם לדין ברכת המצוות למה אם שוו במתן דמם יפטר זה את זה, שס"ס הם מצוות נפרדות.

המשך בעמ' 4 <<

מושגי הדרה

מתנות הדמים

הקרבתנות חלוקים זה מזה במתנות הדמים שלקחם

המשך בעמ' 6 <<

הלכות הדרה

תורת הקדשים - מרן החפ"ץ חיים

דרה לח (ל' תשרי)

ש'לש מתנות שבתפילה, כיון דאינן מעכבות והפסח כפר נתפטר בקריקה

המשך בעמ' 36 <<

הגיליון מוקדש לרפואת אאמו"ר רבי ישעיהו צבי בן אסתר | לע"נ הרבנית אסתר רבקה בת רבי מרדכי זאב זקס ע"ה
דבורה בת פרלה לרפואה שלימה | חי ערן בן עליזה לרפואה שלימה

כל הדם, אבל זריקה ושפיכת שיריים כ"א קיום דינו בהדם הנזרק וממילא דכ"א נחשב חצי מתיר, אע"ג דב' עבודות נינהו.

אמנם י"ל דזה תליא בהא שדנו רבותינו האחרונים ביסוד דינא דאין מפגלין בחצי מתיר דבס' או"ש כתב דהוא דין דבעינן מחשבה במתיר שלם, אכן מרן הגרי"ז נקט דחצי מתיר הוא חסרון בהעבודה דנחשב חצי עבודה, וי"ל דהכא תלי בזה דאי נימא דהוא דין בפנ"ע דצריך מחשבה בכל המתיר א"כ שפיכת שירים הוי רק חצי מתיר, וע"כ גם אי השפיכה הוי עבודה בפנ"ע מ"מ סו"ס שם חצי מתיר בה, אבל אם נימא דחצי מתיר הוא חסרון בהעבודה א"כ אי זריקה ושפיכת שירים הוו ב' עבודות נפרדות הוי דינא דכ"א הוי עבודה בפנ"ע ומהני ביה מחשבה, ובהכרח דהוי חד עבודה של זריקה.

בענין חינוך מזבח הקטרת

דף מ' ע"ב גמ' מזבח קטרת הסמים ל"ל שאם לא נתחנך המזבח בקטרת הסמים ל"ה מזה, וישל"ע ל"ל קרא לזה הא דינו של מזבח הפנימי שיתחנך בקטרת כדתנן במנחות דף נ', אין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת הסמים, וממילא דכל שלא נתחנך א"א להזות עליו דחסר ביה קדושת מזבח.

ושמעתי ליישב מאאמור"ר שליט"א דמכאן הוא המקור שמזבח הפנימי צריך להתחנך בקטרת, והנה יעו"ל בתו"כ דבורא דחובה פרשתא ג' בפ' הראב"ד שם דנראה כן מדבריו דמהכא הוא דילפינן לה דדין חינוך המזבח הוא בקטרת ניחא דמהכא ילפינן דבעינן קטרת משל ציבור, אכן יעו"ל ברמב"ם בפ"ג מהלכות תו"מ שהביא דינא דאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת של בה"ע, ובפ"ה מהל' עבודת יוה"כ כתב דינא דמזבח שלא נתחנך בקטרת לא יזה עליו שנאמר מזבח קטרת הסמים הרי דהוא ילפוטא לענין זה שלא יזה עליו, וצ"ב ל"ל ילפוטא ע"ז דהא כיון דלא נתחנך פשיטא דלא יזו עליו, ושור"ר שנדפס קושיא זו בשם הגרי"ד זצ"ל.

והנה בעיקר דיני חינוך המזבח במתנ"ל במנחות דאין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת נרותיה בה"ע, ואין מחנכין את מזבח העולה רק בתמיד של שחר, ומזבח הקטורת מתחנך בקטורת יעו"ל בס' חזון איש מנחות סימן ל' שדן בזה אי הוא דין הנאמר בהא דאיתא דכל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכת ונאמר בזה דעבודתן מחנכתן היא ע"י הקטרת הקטרת, ובלא הקרבת קטרת לא נשלם ביה קדושת מזבח, או דהוא דין נוסף דצריך לחנכו בהקטרת קטרת, ועיי"ש דמסיק כהאופן השני דהוא דין כעין הקרבת מלואים בימי משה ואי"ז מדין עבודתן מחנכתן, וכתב דלפי"ז הוא רק בשעת בנין המקדש ולא אם נפגם המזבח כיון דאינו מדין חינוך רק ממצות מילואים, ולפי"ד ניחא דשפיר איצטריך ילפוטא דלא יזו עליו כ"ז שלא נתחנך בקטרת דגם בלא הקטרת קטרת ליכא חסרון בעיקר קדושת המזבח אלא דנאמר דינא שלא יזו עליו בלא חינוך וא"ש.

בענין אין מפגלין בחצי מתיר

דף מ"א ע"ב תנן התם פיגול בקומץ ולא בלבונה בלבונה ולא בקומץ רמ"א פיגול וחיביים עליו כרת וחכ"א אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר ארשב"ל לא תימא טעמא דר"מ דקסבר מפגלין בחצי מתיר וכו', והנה דנו בזה רבותינו ביסוד דינא דאין מפגלין בחצי מתיר אם הוא רק במחשבת פיגול או גם במחשבת שלא לשמה, דבס' או"ש בפרק ט"ז מהלכות פסוה"מ כתב דדין אין מפגלין בחצי מתיר הוא דין רק בפיגול דתלי רחמנא באם האכל יאכל שמחשבתו לאכילת אדם או אכילת מזבח, ולכך חזינא אם מחשב בכל המתיר לאכילת אדם או לאכילת מזבח ושחיטה מתרת לאכילת מזבח וכן זריקה מתרת לאכילת אימורים ומתרת בשר לאכילת כהנים ולכך בעי שיפגל בכל

והנה בשטמ"ק בדף נ"ז הקשה למאן דיליף מתן דם של בכור ומעשר מודם זבחיך ישפך שהם בשפיכה מנלן שהם נשפכין כנגד היסוד ות"י דמשמע כן מלישנא דישפך שלשון שפיכה משמע ע"ג דבר אחר והיינו ע"ג היסוד שהוא חלק ולפי"ד נראה דכמו דחזינן דמאן דיליף מקרא דודם זבחיך ישפך למתן דם של בכור מעשר ופסח דינם דנשפכים ע"ג היסוד ממש, הה"נ ניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה היינו ע"ג היסוד ממש, וכ"מ ברשב"ם בפסחים דף ק"כ שכתב שפיכה מקרוב עומד על היסוד ושופך שם ומשמע דשופך ע"ג היסוד ממש.

אכן ברש"י בפסחים דף פ"ט בד"ה פסח בשפיכה כ' בנחת מן המזרק לקיר המזבח כנגד היסוד דנפקא לן מתן דם דפסח מודם זבחיך ישפך, הרי דהחילוק בין זריקה לשפיכה הוא רק בהמעשה אם הוא מרחוק או מקרוב אבל הא מיהא שפיכה הוא ג"כ על קיר המזבח כנגד היסוד, וא"כ הה"נ ניתנים בזריקה שנתנן בשפיכה דיליף נמי מקרא דודם זבחיך ישפך הכוונה ששופך על קיר המזבח.

בענין דם חטאת שנתנה למטה

דף ל"ח ע"א גמ' וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה, וצ"ב ל"ל קרא דכפר אם נתן למטה תפול דמהני מדין זריקה שלא במקומו דיליף לעיל בדף כ"ו דמועיל לענין כפרה, ויעו"ל בס' חזון איש סימן י"ב סק"ב שהקשה כע"ז אהא דאמרינן וכפר אע"פ שלא נתן אלא שלש למעלה ואחת למטה והא זריקה שלב"מ כמקומו דמי, ות"י דלהס"ד דכל הד' מתנות מעכבי בחטאות החיצוניות ליכא בזה דינא דזריקה שלב"מ כמקומו, אכן בס"י ז' הקשה ע"ז מד' הרמב"ם דמפורש בדבריו דגם בחטאות הפנימיות שנתנן בחוץ איכא דינא דשלב"מ כמקומו אע"ג דכל מתנותיו מעכבין.

ולענ"ד נראה ליישב בזה עפ"י מ שכתבו התוס' ז"ל ואין להקשות דהכא דרשינן וכפר לגמרי ואפילו בשר שרי באכילה ולעיל בפרק שני דרשינן לכפרה נתתיו ולא לד"א דיש לחלק בין לכפר בין לוכפר, ואשר לפי"ז ניחא היטב דקרא דוכפר אתי למימר דמהני הזריקה גם להתיר באכילה דהוי בכלל זריקה במקומה, ולזה ס"ד דרק בנתן ג' למעלה ואחת למטה הוא דחשיב זריקה גם לענין היתר, ולהס"ד דאם נתן דם חטאת למטה מועיל הזריקה גם להתיר אכילה קרא דואני נתתיו לכם על המזבח לכפר דדרשינן מינה לכפרה נתתיו ולא לד"א ה' קאי רק על ניתנין בפנים שנתנן בחוץ או על ניתנין למטה שנתנן למעלה ולא על ניתנין למעלה למטה, דלהס"ד בזה ה' מועיל הזריקה למטה גם לגבי היתר אכילה מקרא דוכפר וכש"נ.

בענין שפיכת שיריים

דף ל"ט ע"א דמים הטעונון יסוד טעונון כיבוס וכו' ודמים הנשפכין לאמה אין טעונים כיבוס והנה יש לדון אם שפיכת שיריים הוי חלק מעבודת הזריקה או דהוי עבודה בפנ"ע ובשם מרן הגרי"ז זצ"ל שמעתי דלמ"ד שיריים מעכבי הוו שירים חלק מעבודת הזריקה, ויש להביא ראיה לזה מהסוגיא בדף מ"ב דמבואר לגבי מחשבת פיגול דצריך לחשב בכל המתיר דלמ"ד שיריים מעכבין צריך לחשב בחטאות הפנימיות בכל המ"ג הזאות ובלא"ה הוי הזריקה בכלל חצי מתיר, ואי נימא דשפיכת שיריים הוי עבודה חדשה מ"ט נחשב הזריקה חצי מתיר הא איתא מחשבה בכל עבודה בפנ"ע, וכמו שמועיל מחשבה בשחיטה בפנ"ע ובקבלה בפנ"ע, ובהכרח דשפיכת שיריים הוי בכלל עבודת הזריקה וע"כ נחשב חצי מתיר.

אכן י"ל דאי"ז מוכרח דגם אי נימא דזריקה ושפיכת שיריים הוי ב' עבודות מ"מ כל עבודה בפנ"ע נחשב חצי מתיר, ולא דמי לשחיטה וקבלה דלא חשיבי חצי מתיר דהתם כ"א בפנ"ע הוי עבודה בכל המתיר, דהשחיטה הוי מכשיר כל הדם לזריקה וכן הקבלה מכשיר

איסורא דפסוה"מ יש לומר דהרי הפקעת פיגול לא מהני להכשיר גוף הקרבן דהרי פשיטא דעצם הקרבן הוא פסול דהא ליכא הרצאה בכשרות, וא"כ י"ל דרק החלות שם פיגול פקע ממנו אבל הא מיהא עצם הקרבן פסול ולא עלתה לו לחובה וממילא לוקה משום פסוה"מ, והנה אם נימא דגם אחר שפקע פיגולו עדיין נשאר ביה איסורא דפסוה"מ ניחא הא דמקשי בגמ' דחיובא דפיגול בלא"ה ליכא כיון דאין לו מתירין ולגבי דין פסוה"מ לא מהני הא דפקע פיגולו.

אכן יש להביא ראיה דבדינא דפקע פיגולו נכלל ג"כ דפקע מיניה גם איסורא דפסוה"מ מהא דאיתא בכריתות דף י"ד דאבר פיגול שמשלה בו האור ופקע פיגולו חל ביה שם נותר, ואי נימא דנשאר ביה איסורא דפסוה"מ אכתי יקשה היאך חל עליו איסור נותר, ובהכרח דפקע ממנו גם איסורא דפסוה"מ.

אכן י"ל דכ"ז למסקנת הסוגיא דמשילת האור מועיל גם לענין זה דאם ירדו יעלו א"כ נכלל בדין פקע פיגולו דנפקע איסורו לגמרי אבל למאי דסבר דאינו מועיל לענין זה דאם ירדו יעלו רק לענין זה דאיכא ביה דין הקטרה של מרצה לפיגולו בזה ודאי דלא נפקע פסולו לגמרי וממילא אם יאכלנו יהא בזה איסורא דאוכל פסוה"מ.

בענין מליקת עוף בפנים

דף מ"ד ע"ב לרבות חטה"ע סד"א נבילה היא, יש לעיין אי מקרא דכל קרבנם ילפינן דאינו נבלה דהמליקה יש בה תורת שחיטה בחטה"ע, או דלעולם נבילה היא ובקרא דכל קרבנם נאמר דאע"ג דנבילה היא התורה התירה אותה באכילה.

והנה במנחות דף מ"ה איתא וכל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו כהנים כהנים הוא דלא יאכלו הא ישראל אכלי וכו' רבינא אמר כהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל ואישתרי מליקה לגבייהו תשתרי נמי נבילה וטרפה, ומשמע דגם לקושטא דמילתא חטה"ע תורת נבילה עלה ורק דהותרה לאכילה, וכ"ה מפורש ביבמות דף ל"ב ע"ב זר שאכל מליקה ר"ח אומר חייב שתים וכו' נבלה לכל נאסרה כשהותרה במקדש אצל כהנים הותרה לכהנים הותרה ולא לזרים יש כאן משום זרות ויש כאן מליקה, הרי להדיא דשם נבלה עלה ורק דהותרה לאכילת כהנים אבל לגבי זרים קיימי באיסור אכילת נבלה.

אכן בס' אתוון דאורייתא כלל א' כתב דמליקת חטה"ע לגבי כהנים מיהא חשיב שחיטה ורק לגבי זרים אינו נחשב שחיטה, ומפרש דהא דאמרין סד"א נבילה היא היינו דרק ס"ד לומר כן אבל הא גופא קמ"ל דכלפי כהנים באמת אינו נבילה, אכן הקשה ע"ז מההיא דמנחות דף מ"ה שהבאנו דנראה מזה דגם לגבי כהנים אינו שחיטה וכתב דאפשר דזהו המחלוקת בין ב' המ"ד שם. ויעוי"ש שהביא מהא דאיתא בפסחים דף ס"ג דהמולק את העוף על החמץ לוקה והקומץ את המנחה על החמץ אינו עובר בל"ת, וכתב רש"י דקמיצה ודאי לאו שחיטה היא ומשמע דמליקה בעוף תורת שחיטה עלה וקרינן בה לא תשחט על חמץ, ולכאורה הוא דלא כפשטות הסוגיא ביבמות ובמנחות דחטה"ע שם נבלה עלה וצ"ע.

בענין תרומת הדשן

דף מ"ו ע"א אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו ולא והרי תרומת הדשן, וברש"י כתב דמדחזינן שהי' נגזר ש"מ דאסור בהנאה, וברש"י ביומא כתב דכיון דבהנאה אסור משום קדושתו אלמא מעילה נמי אית ביה, וביאור הדברים דכיון דחזינן דאסור בהנאה אלמא דליכא ביה דינא דנעשית מצותו וממילא דנשאר ביה דין מעילה, אכן התוס' ביומא דף נ"ט כתבו בשם הריצב"א דרק איסורא הוא דאית ביה ולא מעילה וצ"ב.

המתיר ולא בחצי מתיר, אבל במחשבת של"ש חל גם במחשב בחצי מתיר כיון דלא תלי פסולו בהמתיר, והא דמבואר בפסחים דף ס"ג דינא דאין מפגלים בח"מ לגבי מחשבת ערלים הוא נמי דמחשבת ערלים תלי בזה דאית ליה שם מתיר לאכילה, אכן מרן הגר"ז נקט דדינא דאין מפגלין בחצי מתיר הוא חסרון בעבודה וגם במחשבת שלא לשמה איכא הך דינא דאין מחשבים בחצי מתיר וכדמבואר בפסחים דף ס"א דגם במחשבת שלא למנוי איכא דינא דאין מפגלין בחצי מתיר והה"נ בשלא לשמה דכוותה.

והנה לעיל בדף ב' ע"ב מייתי הא דתנן דפסח ששחטו לשם פסח ולשם שלמים פסול ובשטמ"ק שם אות א' כתב לפרש דהכוונה ששחט סימן א' לשם פסח וסימן שני לשם שלמים ומבואר לפי"ד השיטה דפסולא דשלא לשמה איכא ג"כ בחצי מתיר, ולפי"ד מרן הגר"ז אפשר דהך מתני' אתי כר"מ דס"ל מפגלין בחצי מתיר וצ"ע בזה.

בענין פסול פיגול קודם שקרבו מתיריו

דף מ"ב ע"ב גמ' והא כיון דחשיב ביה בפנים פסולה כמאן דלא אדי דמי כי הדר מדי בהיכל מיא בעלמא הוא דקא מדי, והנה במל"מ בפ"ח מהל' פסוה"מ כ' דיש להסתפק באוכל פיגול קודם שקרבו מתיריו אם לוקה משום פסוה"מ, ובס' אחיעזר ח"ב סימן כ"ז הביא דמהא דמקשי בסוגיין דכיון דאדי בפנים פסלה כמאן דלא אדי דמי כי הדר מדי בהיכל מיא בעלמא הוא דקא מדי, מבואר להדיא דפסולא חל גם קודם זריקה וצ"ע ספקו של המל"מ בזה.

ונראה ד"ל בזה דמהא דמקשי כי אדי בפנים פסלה ליכא בזה הכרח דבכל הקרבנות חל פסול פיגול חל קודם זריקה, והא דמקשי בפשיטות דנפסל בשעת המחשבה נראה דהנה בזבחים דף י"ד איתא דר"ש ס"ל דכל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול, ומה"ט ס"ל דליכא חיוב פיגול בחטאות הפנימיות, ואמרין שם דמודה ה' ר"ש לפסול מק"ו דמה של"ש דהוכשר בשלמים פוסל בחטאת חוץ לזמנו דפוסל בשלמים אינו דין שפוסל בחטאת, הרי דלענין פסולא ילפינן דחוץ לזמנו פוסל בחטאת מק"ו דשל"ש, ולפי"ז הרי בהנך קרבנות דמחשבת שלא לשמה פוסל בהן שפיר איכא למילף גם לענין פיגול שיפסול קודם שקרבו מתיריו מק"ו דשלא לשמה דהא בפסול של שלא לשמו ל"צ קרבו מתיריו וע"כ דספקו של המל"מ הוא רק בקרבנות דליכא בהו פסולא דשל"ש, ופסוליהו רק מדין פיגול בזה הוא די"ל דפסולא דמחשבת פיגול רק אחר דקרבו מתיריו.

ואשר לפי"ז הרי דמסוגיין ליכא ראי' דפסולא דפיגול בכל הקרבנות הוא גם קודם שקרבו מתיריו, דהא הסוגי' איירי בחטאות הפנימיות דשל"ש פוסל בהן, וממילא דגם פסולא דחוץ לזמנו חל גם קודם שקרבו מתיריו, וספקו של המל"מ אי נפסל קודם שקרבו מתיריו הוא בשאר קרבנות וא"ש.

בענין הפקעת פיגול לגבי איסורא דפסוה"מ

דף מ"ג ע"א גמ' אמר עולא קומץ פיגול שהעלו ע"ג המזבח פקע פיגולו וכו', אי דאין חייבין עליו משום פיגול תנינא, ובח' הגר"ז הקשה דהא הו"ל לשנויי דנפק"מ בדין פקע פיגולו הוא לגבי איסורא דפסוה"מ דבאין לו מתירין אין חייבין משום פיגול אבל לוקה משום פסוה"מ כדמבואר להדיא ברמב"ם אבל אי פקע פיגולו נראה דנפקע לגמרי פסול פיגול ולא ילקה אף משום פסוה"מ וצ"ע.

והנה בהך מילתא אי כשפקע פיגולו פקע מיניה גם דין פסולי המוקדשין שמעתי ממור"ר הגרא"י הלוי סאלאוויציק שליט"א שמרן הגר"ז צ"ל נסתפק בזה, ובביאור הדבר לומר דלא נפקע מיניה

ומצותו דהוא דין הפקעת קדושה, אבל הא מיהא אינו עומד לגבוה וממילא דינו כקדשים שמתו דיוצא מידי מעילה ורק איסור קדש הוא דאית ביה.

אכן בדעת רש"י דס"ל דתרומת הדשן מועלין בו ול"א דהוי כקדשים שמתו ואי"ב מעילה, י"ל עפי"מ שכתב בס' אבי עזרי בהלכות מעילה דדין קדשים שמתו הוא רק אם מתו קודם ההקרבה אבל לאחר שנתקיימה הקרבתו ודאי הווי קדשי ה' ורק דהוא דין דבזה שנעשה מצותן פקע קדושתן, וממילא בתרוה"ד דליכא ביה דינא דנעשית מצותן נשאר ביה דין מעילה.

ולכאורה אפ"ל דס"ל דבקרא דושמו נאמר רק דין איסוה"נ ולא דין מעילה, אכן צ"ע דאי נימא דהוא איסוה"נ מחודש הוא, והרי בגמ' מייתי מהא דתרומת הדשן אסור דש"מ דליכא ביה דין נעשית מצותו, ובהכרח דסברה הגמ' דבקרא דושמו נאמר דלא פקעה קדושתו וא"כ מה"ט יהא ג"כ דין מעילה.

ואשר נראה בזה עפי"מ שכתב בחי' הגר"ח בהלכות מעילה דב' דינים נינהו דין נעשית מצותו דנאמר בזה דין הפקעת קדושה, ודין קדשים שמתו הוא דהוא דין דכל דאינו עומד למצותו אינו בכלל קדשי ה', וסברי התוס' דקרא דושמו גלי דליכא בתרוה"ד דין נעשית

פניני הדרף

הרה"ג אהרן פטולסקי שליט"א

המשך מעמ' 1

(מהו האופן שמברך על הפסח לפני החגיגה, עיין יפה עיניים כאן ובפסחים ובחשק שלמה פסחים שם ובמאירי בפסחים).

ג... עוד יש לעיין אם פטור זה, אם הוא לכתחילה או דיעבד, ופשטות לשון רבינו חננאל בזבחים קכ"א א' "ברכת הפסח פוטרת של זבח ואינו צריך לברך על הזבח ברכה בפני עצמה" משמע לכתחילה, ומעין לשון זו יש בערוך ערך "ברך".

ד. עוד צ"ב איך נוסח "לאכול את הפסח" יפטור חגיגה שברכתה "לאכול את הזבח" ובפרט לשיטת הרשב"ם בפסחים שה"ה לכל שלמים, המפרשים שלא עמדו בשאלה זו נראה שלא חששו לה כלל וצ"ע (פרט לצ"ח בסוף פסחים שישב באופן שעולה רק לחלק מהשיטות).

ה. בהשגות הראב"ד "כתוב שם" (לראש השנה על דברי הר"ף והר"ן לדף י"א א' מדפי הר"ף) כתב בטעם שברכת תפילין של יד פוטרת את של ראש אף שהן ב' מצוות, שמצוות סמוכות פוטרות זו את זו, כמו שזבח ופסח פוטרין זא"ז ולולב ואתרוג פוטרין זא"ז (עיין שו"ע ונו"כ או"ח תרנ"א סעיף י"ב).

אלא שצ"ב למה עניין תלוי באם שווים באופן ריצוי הדם, ושמא אם יש חילוק באופן זריקת הדם יש חשיבות בפנ"ע לקרבן ולא יפטר בברכת חבירו, "זכר לדבר" שאין ברכת הפת פוטרת את היין הבא מחמת הסעודה.

ו. לסברות הנ"ל י"ל"פ אם אכל מעשר בליל הסדר אם יפטור בברכתו את הפסח כיון ששניהם בשפיכה.

דף ל"ח - בעניין מתנה שניה בשאר קרבנות וג' מתנות שבחטאת

א. במשנה מבואר שאם נתן מתנה ראשונה כתקנה ואת השניה חוץ לזמנה כיפר, פירש רש"י שכבר ניתר הקרבן להיקרב ע"י מתנה ראשונה ואין השניה מתרת את הבשר ולפיכך אינה מפגלת.

ב. בדף ל"ח ב' כתב רש"י (ד"ה לא שריא) בטעם שג' מתנות שבחטאת אינן מתירות "בשר שכבר הותר" דקדק הגר"י שמשמע מרש"י שטעם שמתנה שניה אינה מתרת כיון שניתר במתנה ראשונה, אך באופן שלא ניתר בנתניה ראשונה יכולה נתניה שניה להתירו.

רצה הגר"י לומר נפק"מ שנתן מתנה ראשונה שלא במקומה שמבואר לעיל (כ"ו ב') שאינה מתרת בשר, שאם יתן מתנה שניה במקומה תתיר את הבשר. אלא שהגר"ח אמר שבנתניה שלא במקומה אין עניין של חילוק מתנות ולא שייך מתנה שניה.

ג. דן הגר"י נפק"מ על פי המבואר ברמב"ם (פ"א מפסוה"מ הל"ב) שבשר קדשים קלים יציא חוץ לעזרה בשעת זריקה לא ניתר באכילה, אם יצא בשעת מתנה ראשונה וחזר לעזרה בשעת מתנה שניה שלכאורה לדברי רש"י תותר בזריקה שניה, ונסתפק בזה הגר"י (הוסף המנח"א לא דמי ללעיל כ"ו א' דליכא זריקה דלא מכפרת ושריא בשר, דהתם מיירי לעשות זריקה מיוחדת להיתר בשר, אבל כאן דהוא א' מהג' מתנות אפשר שיתיר באכילה).

ד. דן המנחת אברהם שלדברי הגר"י, לכאורה שלדברי רש"י שטעם שמתנה שניה אינה מפגלת משום שאינה מתרת את הבשר, א"כ כשניתר הבשר בזריקה שניה יוכל לחול פיגול בזריקה זו.

(ע"ע בריש דבריו שישב שהמבואר לעיל י"ג שפיגול תלוי במעכב כפרה עניינו שמי שאינו מעכב כפרה אינו מתיר את הבשר עיי"ש).

פלפולא דאורייתא

הרה"ג רפאל סויד שליט"א

המשך מעמ' 1

כאן מה ששמעתי מהגר"ד פיינשטיין שליט"א להקשות על מה שנפסק שבז' טפחים בסוכה בע"י שיהיה מדופן שלמה, ללא לבוד, והקשה דהיכן מצינו דיהיה דין דופן, והלא מועיל שנחשב מחיצה, ע"י כל דיני מחיצות, וצ"ע.

דף לח, במאי לאו אפלגיה דמזבח, וכתב רש"י "כנגד חצי גובהו, וא"א לצמצם שלא יהיה מקצתם למעלה ומקצתם למטה", הנה יל"ע בהך דינא דא"א לצמצם, האם הכוונה שאין אפשרות בעולם שיהיה דבר מסוים בדיוק, שהלא כפי שיכול להיות מעט שונה, מדוע שלא יצא פ"א בדיוק, ובשלמא בסוגיין, שדנים על דבר באופן כללי, מה הכוונה, מבארם שהכוונה גם לאופן שיהיה למעלה ולמטה, משום שבד"כ לא יהיה בדיוק, אולם כשדנים על רגע מסוים האם הוא יתכן שקרה בדיוק באותו רגע, מדוע שלא יקרה באותו רגע, ולכא"ו היה מקום לבאר שהנדון האם אפשר לצמצם או אי אפשר לצמצם, אינו האם אפשר אלא עד כמה מצמצמים, כלומר לכמה מחלקים כל יחידת זמן או יחידת מידה, אולם יש לדחות דא"כ אמאי יש חילוק בין לצמצם בידי אדם או בידי שמיים, [ע"י בכורות יז,א], ובפשטות ההגדרה היא שבוודאי יש אפשרות שפעם אחת יצא הדבר בדיוק, אלא שמכיוון שיש יותר אפשרויות שהדבר לא יהיה בדיוק, מאשר שיהיה בדיוק, שהלא אפשר שיהיה פחות ואפשר שיהיה יותר, ע"כ הרוב אומר שלא יצא בדיוק, ומעתה יש לדון במש"כ הבית מאיר [ב"ק נא,ב] על דברי הגמ' התם שדנה על בור שרחבו כעמקו מאי, לענין הבל, וכתב שמוכח מדברי הגמ' דס"ל כמ"ד שאפשר לצמצם בידי אדם, דאל"כ איך יתכן שיהיה רחבו כעמקו, ולפ"ד יש לדון בטענה זו, שהרי אם עמקו יתר על רחבו, הרי זה חייב, ואם ננקוט שגם בעמקו כרחבו יש הבל, הרי שהרוב אומר שגם אם זה נראה לך בדיוק, רוב הצדדים אומרים שחייב ולא פטור, ואמנם לא אזלי' בממון בתר רובא, אולם אפשר דחשיב רובא דאיתא קמן, דאזלי' בתר רובא [ע"י ר"ש במכשירין פ"ב מ"ז, רשב"ם בב"ב צב,ב, וצג,א - וע"י גיליון הש"ס שם, שו"ת תרומת הדשן ח"א ס' שיד], ועוד דבשו"ת מהר"ן בן לב [ח"ג ס' לא] שנוקט דמוציאין ממון עפ"י ס"ס, וא"כ אף הכא הוי כס"ס משום רוב צדדים.

1. בענין רדא"ק להוציא ממון

הנה בשו"ת מהר"ן בן לב [ח"ג ס' כ"א] שבס"ס מוציאים ממון, והקשה הפני" קונטרס אחרון כתובות אות מ"ו] שהלא כתב הרשב"א בתשו' ח"א ס' ת"א] דס"ס הוי כרוב, וא"כ הא ק"ל [ב"ק מו,ב] דלא אזלי' בממון בתר רובא, יעו"ש מה שתיירך בדוחק, ונראה ליישב דהנה יש לדון אי ס"ס מדין רוב אי הוי רדא"ק או רדל"ק, ונחלקו בזה האחרונים, דמדחז גיטא הנתובות [מובא בשו"ת חמדת שלמה אה"ע ס' כ"ד אות [ב], ובשו"ת רעק"א [קמא ס' ק"ז], ובקונטרס הספיקות [פ"ב מ"ז ופנ"י גופי [כתובות יב,ב] נקטו דהוי רדא"ק, ומאידך גיטא באור שמח [פ"ח מהל' שחיטה ה"ב] ובשו"ת אחיעזר [ח"ב ס' ב' אות י"ג] נקטו דהוי רדל"ק, ומעתה אי נימא דס"ס הוי כרדא"ק, הלא כתבו כמה מהראשונים דברדא"ק מוציאים ממון, ע"י בתרומת הדשן [ח"א ס' שיד], וברשב"ם [ב"ב צב,ב] - וע"י בגליון הש"ס שהקשה סתירה בדברי הרשב"ם [ס]. וכן בר"ש במכשירין [פ"ב מ"ז לחלק מהגירסאות], שברדא"ק מוציאים ממון, ומעתה הלא כתב בשו"ת קרית מלך רב [ח"ב ס' י"ב] שאין הולכין בממון אחר הרוב הוא מדרבנן, וא"כ הלא הפנ"י בקידושין [גא], הביא את דברי הסו"ד הנוודעים [או"ח ס' תקפ"ח ס"ה] שאי כח ביד חממים לאסור דבר המפורש בתורה להיתר, ומעתה אתי שפיר היטב, דס"ס הוי כרדא"ק, והוא דבר המפורש בתורה, וע"כ אין כח ביד חממים לומר שאין הולכים אחר הרוב ברדא"ק, וע"י בחי' הגרש"ש בליקוטים ס' ה' במהדורה החדשה, שדחה בתוקף את מי שאומר שאין הולכין בממון אחר הרוב הוא מדרבנן ומעתה יש לדון מדוע הפנ"י לא תירץ כן, מאחר וכל הפלפול בנוי על דבריו במקו"א, וע"י י"ל דהפנ"י גופיה ס"ל דאין הולכין אחר הרוב הוא מדאורייתא, דנהה רש"י בגיטין [מחב,ב] כתב דהא דאמריל התם המוציא מחבירו עליו הראיה, שנאמר

המשך מעמ' 1

הראשונה, לפיכך יש פמה דברים שגדונו רק כשירים. דהינו: אם מת בעל החטאת לאחר זריקה הראשונה, ויכל הכהן להשלים הזריקות אף לאחר מיתה. וגם אינן מתירות הבשר, כי כבר התר על ידי הראשונה. ואם חשב הראשונה בשתיקה והשלשה במחשבת חוץ לזמנו, אינן מפגלות. ואם נתן הראשונה בחוץ פראוי, והכניס השאר להיכל, לא נפסל החטאת משום זה.

אכן לענין כמה דברים נדונו בזריקה הראשונה. דהינו: שצריך לזרוק דוקא ביום ולא בלילה. והזרוקו בחוץ חייב. וטעונות דוקא כהן, ושזרק בכלי שרת, ובאצבע, ועל הקרנות. ואם נתן מהן על הגג טעון פבוס. ויש על שיריהן שם שירים, כגון שקבל דמי החטאת בארבע כוסות ונתן מתנה אחת מקל אחד, הנשארים בכל הכוסות כלן נעשין שירים להשפך ליםוד.

דף ט (א' חשוון)

אפלו בחטאות הפנימיות אין מעכב סמיכה ושירים.

דף מ (ב' חשוון)

שבע הזאות מדם הפרה האדמה אל נכח פני אהל מועד, וכן שבע הזאות מלג שמן של מצרע, מעכבות.

אם הוי אמיני [והוא כמין אבעבועות] על האצבע של כהן, לא הוי חציצה.

בעינו שיהא מקבל הדם בפלי מתחלה שעור שיוכל לטבל בו אצבעו להזות, לאפוקי כשקבל בשני כלים ובכל אחד פחות ממשעור וחזר וערבן.

וגם בעינו שייטבל אצבעו בדם, ולא שיקנחו בדם פני הכלי.

אם נפחתה תקרת עליתו של היכל לא היה מזה, דתו לאו בכלל אהל מועד הוא. וכן אם לא נתחנף המזבח עדיו בקטרת סמים, לא יכול להזות עליו מדמי הפרים.

דף מב (ד' חשוון)

דמים הנתנין על מזבח הפנימי, כגון ארבעים ושלש הזאות של יום הכפורים ואחד עשר של פר כהן משיח ואחד עשר של פר העלם דבר של צבור, אין בו פרת עד שישפגל בכל המתיר. אפלו נתן את הראשונה במחשבה והשנייה בשתיקה גם כן פסול ואין בו פרת.

אין הפגול חל אלא על דבר שיש לו מתירין אחרים, כגון: בשלמים הדם מתיר את האמורין למזבח והבשר לבעלים, העולה דמה מתיר בשירה למזבח ועורה לכהנים, עולת העוף דמה מתיר את בשירה למזבח, חטאת העוף דמה מתיר את בשירה לכהנים, פרים הנשפרים ושעירים הנשפרים דמן מתיר את אמוריהן לקרב.

ולאפוקי הקמץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח והדם והנסכים והלג שמן של מצרע, שכל אלו אין להם מתירין אחרים. ואפלו הבאין עם הבמה, וכן לג שמן של מצרע אפלו כשהלג שמן בא ביחד עם האשם, ופגל בבמה ובאשם, אפלו הכי לא נפגל הנסכין והשמן.

קמץ את המנחה על מנת לאכל שיריו חוץ לזמנו, שוב אסור להעלות אותו על

גבי המזבח להקטירו, ואם עלה לא ירד, ואם הורידו לא יעלה. במה דברים אמורים שלא משלה בו האור, אבל משלה בו האור נעשה לחמו של מזבח ואפלו אם ירד השאר ממנו מעלה עוד הפעם. ואפלו לא העלה לכתחלה אלא חצי הקמץ ומשלה בו האור, נקלט בקדשה אף חצי הקמץ השני שמנח על גבי הקרקע, ומעלהו לכתחלה.

הפגול והנותר והטמא שהעלן לגבי מזבח ומשלה האור בהן, פקע האסור מהן, ואינו חייב האוכלו, וגם דאם ירדו יעלו. ודוקא כשמנח כל האבר על גבי המזבח או עכ"פ רבו, אז נפקע האסור מאותו רבא בנדאי [ולענין המעוט תלוי בהאבעיא דבעיא בגמרא], אבל אם מנח רק מקצתו על המזבח, אפשר דלא נפקע גם ממנו, דאזלינן בתר רבא היוצא חוץ למזבח.

דף מד (ו' חשוון)

כל שיש לו מתירין לאדם או למזבח, חייבין עליו משום פגול.

גם בעינו לענין פגול שייחשב בעבודות חוץ על אכילת חוץ [האי חוץ הינו עזרה, שהוא חוץ להיכל]. ולכן לענין פגול של פרים הנשפרים, אין שיה פגול עד שייחשב בשחיתותו או בקבלתו על מנת לשפך שירים או להקטיר אמורין (חוץ) למחר. לאפוקי כשיחשב על מנת להזות מדמו על ההיכל למחר, או כשהזהר בפנים על מנת להקטיר אמורין למחר, לא פגל.

דף מה (ז' חשוון)

קדשי עכו"ם, אין חייבין עליהן משום פגול ונותר וטמא. ואין מועליו בהן מן התורה בקדשי מזבח, אבל בקדשי בדיק הבית מועליו בהן, וימדרבנן אסור להנות אפלו בקדשי מזבח. ואין עושי תמורה. ואין מביאין נסכים [אבל קרבן טעון נסכים]. ומכל מקום לענין שחיתות חוץ חייב עליהן כמו על קדשי ישראל.

דם של קדשיהן שנטמא וזרקו, בין בשוגג בין במזיד לא הרצה [שם בסוגיא, ולפלא לכאורה שלא נזכר זה ברמב"ם].

דברים שאין חייבין עליהן משום פגול, חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא, חוץ מן הדם. וגם מעילה אין בדם.

גם על הלבונה והקטרת, אף שהוא דבר שאין נאכל, חייב פרת כשאכלו והוא נותר או כשאכלו בטמאת הגוף, או מלקות כשאכלו והן טמאין. אבל כל זה דוקא כשכבר נתקדשו בכלי. ודעת הרמב"ם דעל טמאת הגוף ונותר פטור באלו דברים, דלאו בני אכילה נינהו.

דף מו (ח' חשוון)

לשם ששה דברים הזבח נזבח לכתחלה: לשם אותו זבח, ולשם זובח, ולשם השם, ולשם אישים, ולשם ריח, ולשם ניחוח. והחטאת והאשם לשם חטא. ונדבעד אף מי שלא היה בלבו לשם אחר מקל אלו פשר.

אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד.

איברים שצלאן והעלן, אין בהם משום ריח.

פלפולא דאורייתא

הרה"ג רפאל סויד שליט"א המשך מעמ' 4

דף מה, א "הלכתא למשיחא" - אביא כאן פנינה ששמעתי מהגרי"ד אילן שליט"א שהנה בתפילת מוסף של שבת ויו"ט ושבת ר"ח מבקשים באריכות על בנין ביהמ"ק, ואילו במוסף של ר"ח עיקר הבקשה היא "מזבח חדש בציון תכין ועולת ראש חודש נעלה עליו" ואין הדגשה על בנין ביהמ"ק, וביאר דקי"ל [לקמן קיא,א] מקריבין אף על פי שאין בית, וע"כ בשביל הקרבנות אי"צ

ביהמ"ק, אולם אי"ז חיוב, וע"כ אין זה דוחה שבת, ולכן בשבת ויו"ט בשביל הקרבנות צריכים ביהמ"ק וכן בשבת ר"ח, אולם בראש חודש שחל בחול, אי"צ בביהמ"ק בשביל להקריב עולת ראש חודש, ודפח"ח, ויש להוסיף בזה, שאף במוסף של חול המועד מזכירין ביהמ"ק, שאומרים בנה ביתך ככתחילה וכו', אולם התם זה מדין מצוות עלייה לרגל,

מי בעל דברים יגש אליהם" יגש ראייה אליהם, ומקשה הפני" דהלא אמרי' בב"ק [מוב. ע"ז למה לי קרא סברא הוא, וא"כ מדוע רש"י מביא פסוק, וע"ז תירץ הפנ"י דכל מאי דאמרי' בגמ' דהוי סברא, היינו לרב דאזיל בממון בתר רובא, אבל לשמואל בעי לקרא למימר דלא אזיל' בממון בתר רובא, וא"כ הרי מבואר בפנ"י להדיא דהא דאין הולכין בממון אחר הרוב הוא מדאורייתא, וא"כ הכל מיושב היטב, אולם העירוני, שאף אי רדא"ק, הוא דבר המפורש בתורה, מ"מ ס"ס דהוי כרוב, אינו דבר המפורש בתורה, אלא שהגרי"ד אדלשטיין שליט"א הגיב ע"ז באהלי טהרות פרשת כי תצא תשפ"ג שהינן מצונו דבר מפורש בתורה שרובא דאיתא קמן מוציא ממון, ונאמנו דבריו מאוד.

מתנות הדמים

הקרבת חטאת, דמו נתן ב'ארבע מתנות' על ארבע קרנות המזבח. בהיכל ובקדש הקדשים, יפרטו להלן.

קרבת חטאת, דמו נתן ב'ארבע מתנות' על ארבע קרנות המזבח.

קרבת עולה, אשם ושלמים, דם נזרק על המזבח 'שתי מתנות שהן ארבע'. כלומר, זרק מן הדם בשתי פנות המזבח, והדם מתפשט בכל זריקה לשתי דפנות. ואלו הן הפנות שזרק עליהן את הדם: מזרחית צפונית, ומערבית דרומית.

קרבת בכור, מעשר ופסח, דם נתן במתנה אחת על המזבח; דם הבכור נתן ב'זריקה', דהינו שזרק מן הפלי מרחוק ובכח. ואלו לגבי פסח ומעשר נחלקו תנאים: יש אומרים שדינם כבכור, ויש הסוברים שדינם נתן ב'שפיכה', דהינו שמעמיד / מקרב את המזרק קרוב למזבח ושופך בנחת על קיר המזבח.

מראה כהן

דרף לז

לז. 'מנין לכל הדמים שטעונים מתן דמים ליסוד'.

בכל הקרבנות אם נשאר דם בכלי אחרי זריקת הדם על המזבח, שופכים את הדם על היסוד שבקרן דרומית מערבית [והדם נשפך מהיסוד לתוך הנקב שביסוד, והולך מתחת הריצפה עד אמת המים שבעזרה, ויוצא לחוץ לנחל קידרון].

זריקת הדם בקרן המזבח

שפיכת הדם על קיר המזבח

לז. 'הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא'.

קרבת עולה ושלמים שצריך לזרוק את הדם בכח על המזבח (שתי מתנות שהן ארבע), אם שפך את הדם על הקיר בנחת - יצא ידי חובה. (בתמונה נראה כהן זורק את הדם על הקרן, וכהן שני שופך את הדם על קיר המזבח במקום שיש תחתיו יסוד) יש לשים לב שכאן הכוונה לשפיכה על הקיר ולא על היסוד.

מתנות דמים הפנימיים

יש חמש חטאות שאין דמן נתן על המזבח החיצון, אלא דמן נתן 'בפנים'. ויש בזה שני מינים: יש הנתנים רק בקדש - בהיכל. ויש הנתנים גם בקדש הקדשים. (1) פרו של הכהן הגדול ביום הכפורים, (2) והשעיר שעלה עליו הגורל לה', נותנים מדם כל אחד מהם 27 הזאות בסדר זה: נותן מדם הפר מול הכפרת [ובבית שני - על אבן השתיה], אחת למעלה ושבע למטה [נאין הפנה 'למעלה' ממש ולמטה' ממש, אלא ההזאה 'למעלה' נעשית קשאצבעו מופנית כלפי מעלה, ואלו ההזאה 'למטה' נעשית קשאצבעו מופנית כלפי מטה]. ושוב עושה אותו הדבר מדם השעיר. ואחר כך יוצא להיכל ומזה מדם הפר, אחת למעלה ושבע למטה, מול הפרכת. ושוב עושה אותו הדבר מדם השעיר. לאחר מכן מערב את שני הדמים יחד [כך זה להלכה], ונותן מן התערבת על ארבע קרנות מזבח הזהב, ולאחר מכן עוד שבע הזאות על גגו של המזבח. סך הכל 43 הזאות [16 מדם הפר לבדו ו-16 מדם השעיר לבדו, ועוד 11 מתערבת הדמים]. את שירי הדם נותן על יסוד מערבי של המזבח החיצון. (3) פר העלם דבר של צבור [שבא באפן שבית דין הורו הוראה של טעות, ועשו הצבור על פיהם], (4) וכן שעיר עבודה זרה [שבא באפן הנ"ל, אלא שההוראה היתה להתיר עבודה זרה], (5) וכן 'פר כהן משיח' [שמביא הכהן גדול באפן שהורה הוראה של טעות לעצמו ועשה על פי זה] נותנים מדמם 11 הזאות: שבע ממול לפרכת של קדש הקדשים, ועוד ארבע על ארבע קרנות מזבח הזהב. גם באלו, שירי הדם נתנים על יסוד מערבי של המזבח החיצון.

מראה כהן

הדרף לח

לח. 'הזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה - כמצליף'.

ביום כיפור הכהן גדול מזה (מדם הפר וכן מדם השעיר) בקודש הקדשים שמונה הזאות, הזאה אחת כשכף היד כלפי מעלה ושבע הזאות כשכף היד כלפי מטה. את כל ההזאות מזה מול עובי הכפורת (-המכסה) שעל הארון, וזו למטה מזו כמו שנותנים מלקות.

שבע למטה

אחת למעלה - כף היד כלפי מעלה

'הזה על טהרו על מזבח שבע פעמים'.

ביום כיפור הכהן גדול מזה מדם הפר והשעיר (כשהם מעורבים יחד) שבע הזאות עלג המזבח, במקום שאין בו דשן. [מפנים את הגחלים והקטורת לצד ובמקום המטוהר מגחלים מזים].

מראה כהן שעיר יתרו הקרבנות

חטאות צבור

בַּדָּרָךְ כָּלֵל קָרְבַּן חֲטָאתָ בָּא כַּאֲשֶׁר אָדָם חָטָא בַּחֲטָאִים שׁוֹנִים, וְהוּא מְבִיא חֲטָאת לְכַפֶּרְתּוֹ. מְלַבֵּד זֹאת, חֵיבָה הַתּוֹרָה אֶת הַצְּבוּר לְהִבְיֵא קָרְבַּן חֲטָאת בְּזִמְנֵים שׁוֹנִים: בְּכָל יוֹם שֵׁישׁ בּוֹ קָרְבַּן מוֹסֵף [מְלַבֵּד עוֹלוֹת הַמוֹסֵף], מְבִיאִים שְׁעִיר אֶחָד לְחֲטָאתָ. כֹּךָ זֶה בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים, בְּחָגִים וּבְיָמֵים הַנּוֹרָאִים. פָּרֵט לְשֶׁבֶת, שְׂאִין בַּמוֹסֵף שְׁלֵה קָרְבַּן חֲטָאת. בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים יֵשׁ עוֹד קָרְבַּן חֲטָאת שֶׁל הַצְּבוּר: שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים שְׂאֶחָד מֵהֶם קָרֵב לֵה, וְהַשְּׁנִי מְשִׁתְּלַח לְעֵזְאֵזֶל. [בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים יֵשׁ חֲטָאת נּוֹסֶפֶת - פָּרוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, אֲבָל אֵין זֶה 'חֲטָאת צְבוּר', אֲלָא הִיא שֶׁל הַכֹּהֵן גָּדוֹל וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים].

פָּרֵט לְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, שְׂאֶר חֲטָאוֹת הַצְּבוּר אֵינָן בָּאוֹת עַל חֲטָאִים בְּאִפְנֵי כָּלֵל, אֲלָא הֵם בָּאוֹת עַל חֲטָאִים מְסֻיָּמִים. וְהֶאָרִיכוּ חַז"ל בַּתְּחִלַּת מִסְכַּת שְׁבוּעוֹת עַל מָה מְכַפְּרוֹת חֲטָאוֹת אֵלוֹ.

כָּאֵן בְּסִגְיַת הַזְּכָר שְׁלֵעֲמַת 'חֲטָאת יַחִיד' שְׁבָאָה לְכַפֵּר עַל מִי שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אָכַל קֹדֶשִׁים בְּטְמָאָה, רַק בְּאִפְנֵי שִׂידַע שֶׁנִּטְמָא וְשָׁכַח וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אָכַל קֹדֶשׁ וְשׁוּב נִזְכָּר בַּדָּבָר, 'חֲטָאת צְבוּר' מְכַפְּרַת עַל אִפְנֵי שֶׁלֹּא יָדַע מִן הַטְּמָאָה כָּלֵל, לֹא לִפְנֵי שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אָכַל קֹדֶשׁ וְלֹא לְאַחַר מִכֵּן.

מראה כהן

דף לט

לט. 'אם חיסר אחת מכל המתנות לא עשה ולא בלום'.

בפר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור נותנים י"א הזאות מהדם - שבע הזאות על הפרוכת וארבע על קרנות מזבח הזהב, וכל המתנות מעכבות.

© מהארז כהן שיעור תורה התקבנות

לט. 'מתן ארבע מניין'. לט. הכהן הגדול עומד לפני מזבח הזהב לצורך נתינת ארבע מתנות הדם על קרנות המזבח הפנימי.

© מהארז כהן שיעור תורה התקבנות

עוד הזאות מול הקדש והפרכת

מצינו עוד שני מיני הזאות שמזין אל מול הקדש:

- א. כששוחטים את הפרה האדמה, שוחטים אותה בְּהַר הַזֵּיתִים מִמִּזְרַח לְהַר הַבַּיִת. וְצָרִיךְ לְהַזוֹת שֵׁם מִדָּמָה שֶׁבַע פְּעָמִים - 'נִכַּח פְּנֵי אֱהָל מוֹעֵד'. ועל כן הוא מְזַה כְּשֶׁהוּא רוֹאֵה אֶת פֶּתַח הַהֵיכָל, דֶּרֶךְ חוֹמוֹת וּפְתַחֵי הַר הַבַּיִת וְהַעֲזָרָה.
- ב. כְּשֶׁבָא הַמִּצְרֵעַ לְהִטָּהַר, הוּא צָרִיךְ לְהִבְיֵא יַחַד עִם קַרְבָּנֹתָיו 'לוֹג שֶׁמֶן'. מִשְׁמֵן זֶה נּוֹתְנִים עַל תְּנוּךְ אֲזָנוֹ וּבָהֶן יָדוֹ וְרַגְלוֹ הַיְמָנִים. פָּרֵט לְכֹךְ מִזֵּין מִן הַשֶּׁמֶן שֶׁבַע פְּעָמִים אֶל מוֹל הַפְּרֻכָּת. וְנִחְלְקוּ הָרֵאשׁוֹנִים בְּדָבָר: יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁעוֹמֵד בְּעֲזָרָה, וּמְזַה לְכוּוֹן הַפְּרֻכָּת. אֵךְ יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ לְהִכְנִס אֶל תּוֹךְ הַהֵיכָל, וּלְהַזוֹת מִמֶּשׁ מִמוֹל לַפְּרֻכָּת.

מראה כהן

דף מ

מ. 'נפחתה תקרה של היכל לא היה מזה'.

אם נשבר מהתקרה של ההיכל, אי אפשר לתת את המתנות שעל הפרוכת ועל מזבח הזהב.

© מראה כהן שטיי תורתו הקרבנות

© מראה כהן שטיי תורתו הקרבנות

מ: 'אם לא נתחנך המזבח בקטורת הסמים לא היה מזה'.

מזבח חדש שעדיין לא הקטירו עליו קטורת, אי אפשר להזות עליו את הדם של חטאות הפנימיות.

פגול בחצי מתיר

למדנו שאם העובד חושב בעת עבודת אמת מן העבודות המתירות את הקרבן [כגון שחיטה או קמיצה] להקריב את הקרבן או לאכל ממנו מעבר לזמן המתיר, אזי הקרבן פגול וחיבים על אכילתו פרת. יש קרבנות שיש להם שני דברים 'מתירים', ורק בעבודת שניהם הקרבן פשר. למשל, מנחה רגילה מקטירים ממנה גם 'קמץ' וגם 'לבונה', ורק על ידי הקטרת שניהם המנחה פשרה ושיריה מתירים באכילה. דנו בסגיא, מה הדין אם חשב 'מחשבת פגול' רק בעת עבודת מתיר אחד ולא בשני. למשל: אם חשב זאת רק בעת הקטרת הקמץ אך לא בעת הקטרת הלבונה, האם 'מפגלין בחצי מתיר'. כלומר, האם חל על הקרבן דין 'פגול' במחשבת עבודת מתיר אחד, או שמא לא חל 'פגול' עד שחשב בעת עבודת כל מתירי הקרבן. דעת חכמים שלא חל פגול כלל, ואין חיוב פרת על אכילתו [אך מקל מקום הוא אסור באכילה, ובתוספות כתבו שהוא גזרה מדרבנן], ואלו ר' מאיר סבר שחל הפגול גם באופן זה. ודנו בכמה מקומות בגמרא, מהו באור דעת רבי מאיר.

מראה כהן

דף מא

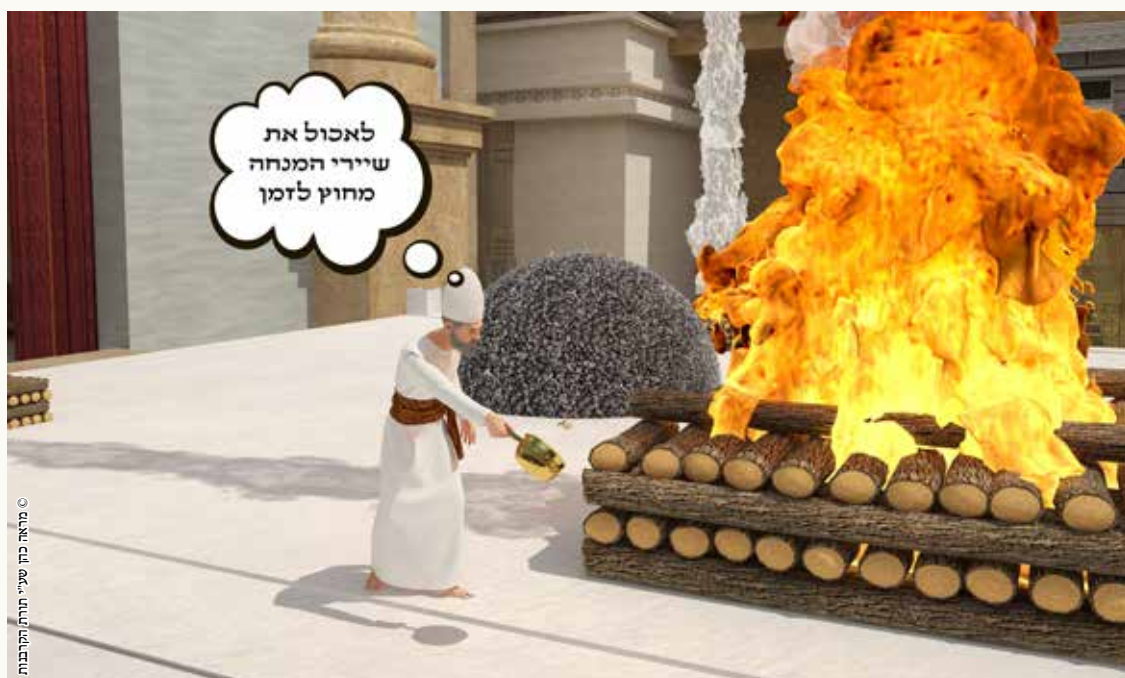
מא. 'יותרת ושתי כליות'.

בפר כהן משיח כתוב להקטיר גם את החלבים וגם את יותרת הכבד ושתי הכליות, [אמנם בפר העלם דבר של ציבור כתוב רק חלב ולא כתוב יותרת הכבד ושתי כליות ולומדים מפר כהן משיח].

מא: 'פיגל בקומץ ולא בלבונה'.

הקומץ והלבונה מתירים יחד את השיריים באכילה. ואם חשב מחשבת פיגול בהקטרת הקומץ (לאכול את שירי המנחה מחוץ לזמן אכילתם), ולא חשב גם בהקטרת הלבונה, נחלקו רבי מאיר וחכמים האם הפיגול חל כיון שחשב רק בחצי מהמתיר של המנחה.

אַרְבַּע עֲבוֹדוֹת הַמִּנְחָה

בְּקִרְבָּנוֹת בְּהֵמָה יֵשׁ אַרְבַּע עֲבוֹדוֹת הַמִּתְירוֹת'. כְּלוּמַר יֵשׁ אַרְבַּע עֲבוֹדוֹת הַנִּצְרָכוֹת לְהַכְשֵׁר הַקֶּרֶבֶן, וְאֵלוּ הֵן: שְׁחִיטָה, קִבְלָה, הוֹלְכָה וְזָרִיקָה.

גַּם בְּמִנְחוֹת יֵשׁ אַרְבַּע עֲבוֹדוֹת, הַמְקַבְּלוֹת לְאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת אֵלוּ: קְמִיצָה [כְּנִגְדַּ שְׁחִיטָה, שְׁבִשְׁתִּיהֶן מִפְּרִידִים מִהַקֶּרֶבֶן אֶת הַחֶלֶק הַמֵּיֶעֶד לְמִזְבֵּחַ], נְתִינָה בְּכָלִי [כְּנִגְדַּ קִבְּלוֹת הַדָּם, שְׁבִשְׁתִּיהֶן מִקֹּדֶשׁ אֶת חֶלְקוֹ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ בְּכָלִי שְׁרֵת], הוֹלְכָה, הַקְטָרֶת קִמְץ [כְּנִגְדַּ זְרִיקַת הַדָּם].

לְגִבֵּי הַלְבוּנָה שְׂבָאָה עִם הַמִּנְחָה, יֵשׁ נִדּוֹן רָחֵב: בְּסִגְיָא נִרְאָה שְׂאִין בַּהּ כִּי אִם עֲבוֹדָה אַחַת, וְהִיא הַקְטָרָה, וְאִכּוֹן כֶּךָ סִבְרוּ כַּמָּה רֵאשׁוּנִים. אֲבָל בְּרַמְבַּ"ם כְּתוּב שֶׁגַּם בְּלְבוּנָה יֵשׁ אֶת כָּל אַרְבַּעַת הָעֲבוֹדוֹת, וְהָאֲרִיכוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְבָאָר אֶת מְקוּרוֹ.

מראה כהן

מב. 'ארבעים ושלוש של יום הכיפורים'.

ביום כיפור עושים מ"ג הזאות מהדם של הפר והשעיר: **בקודש הקדשים (בין הבדים) - ח' הזאות** מדם הפר וח' מדם השעיר. **בהיכל (על הפרוכת) - ח' הזאות** מדם הפר וח' מדם השעיר. **על מזבח הזהב - להלכה מערבים את דם הפר והשעיר ונותנים ד' מתנות על קרנות המזבח, וז' הזאות על גג המזבח.**

דרף מב

[למ"ד שאין מערבין את דם הפר והשעיר לפני ארבע המתנות שעל קרנות המזבח, יש עוד ד' הזאות על הקרנות, סה"כ מ"ז הזאות].

הזאה על טהרו של מזבח

נתינה בקרנות המזבח

הזאות כנגד הפרוכת

הזאות בין הבדים

מב. 'אחד עשר של פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור'.

בפר חטאת של כהן משיח שחטא, ופר חטאת של ציבור שחטאו - מזים שבע הזאות בהיכל על הפרוכת, וארבע מתנות על קרנות מזבח הזהב.

ארבע מתנות על ארבע קרנות

שבע הזאות על הפרוכת

חייב פרת על אכילת המתיר

בדרך כלל יש בקרבנות שני חלקים: מתיר ונתר. כלומר, יש חלק שאותו מקריבים לגבוה - להקדוש ברוך הוא, והחלק הזה מתיר את שאר הקרבן ליעודו. שאר הקרבן - נקרא 'נתר'.
 למשל: זריקת דם העולה 'מתירה' את בשרה להקרבה על המזבח. דגמא נוספת: הקטרת הקמץ 'מתירה' את שאר המנחה לאכילת הכהנים. למדנו שהאוכל מקרבן שהתפגל [שחשבו בעת עבודותיו להקריב או לאכל ממנו חוץ לזמנו], חייב פרת. אך זה דוקא אם אכל מה'נתר' של הקרבן [למשל, מבשר הבהמה או משיירי המנחה]. אבל אם אכל מהמתיר של הקרבן [למשל, מהדם או מהקמץ], אינו חייב פרת. כמו כן קרבנות שאין בהם 'נתר' כלל אלא 'מתיר' בלבד, אין חייבים עליהם פרת כלל. למשל: מנחת כהנים. ומשום שמנחה זו אינה נקמצת, אלא נקטרת כליל על המזבח, ועל כן אין בה 'נתר' כלל.
 וכל זאת משום שגדר פגול הוא, שה'נתרים' מתפגלים על ידי מחשבת פגול ב'מתירים'. אך ה'מתירים' עצמם אינן מתפגלים.

מראה כהן

דף מג

מג. 'אלו דברים שאין חייבין עליהן משום פיגול: הקומץ, והקטורת, והלבונה, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, והדם, והנסכים'.

קרבן שחשבו בו מחשבת פיגול (-לאכול או להקטיר מחוץ לזמן), האוכל מהבשר או משיירי המנחה חייב כרת, כיון שהם ניתרים על ידי הקרבן. אבל אם אוכל מדבר שאינו נותר אלא הוא מתיר אחרים - אינו חייב כרת, ולכן אין כרת באוכל מהדברים הנ"ל.

מראה כהן שיעי תורתו התקיימת

מג. 'לוג שמן של מצורע'...

אם פיגל באשם מצורע, מחלוקת רבי שמעון ורבי מאיר האם הלוג שמן מתפגל עמו והאוכל משיירי הלוג חייב כרת.

מראה כהן שיעי תורתו התקיימת

פגול במנחת נסכים ובלג שמן של מצרע

בחלק גדול מן הקרבנות, על האדם להביא פרט לבהמה עצמה גם מנחת נסכים. פלומר: מנחה בלולה בשמן [והיא נקטרת פליל], ויין לנסוף על המזבח [בדרך כלל קוראים לכל אלו 'מנחת נסכים', או בקצור - 'נסכים'].

בדומה לזה, מצרע הבא להטהר מביא לג שמן יחד עם קרבן האשם שהוא חיב בו.

כל אלו, אפשר להביאם יחד עם הקרבן, אך אפשר להביאם גם בזמן אחר, לאחר הבאת הקרבן.

ונחלקו תנאים באופן שבעל הקרבן בחר להביא את המנחה או את הלג ביחד עם הקרבן, האם במקרה שהקרבן התפגל, מתפגלים גם אלו הבאים עמו יחד. או שמא, כיון שאין אלו באים בהכרח עם הקרבן ביחד, אזי השיכות ביניהם כבכול 'חלשה', ועל כן פשהתפגל הקרבן, לא חל פגול על אלו.

יש מן הראשונים והאחרונים הסוברים שכל הנדון הוא רק באופן שפגל בעת ה'שחיטה', שאז לפי חכמים 'שחיטת פגול' אינה משיכת את הנסכים או את הלג לקרבן, ועל כן אלו לא התפגלו. אבל באופן שהיתה שחיטה כשרה, והיא 'חברה' את הנסכים והלג לקרבן, והכהן פגל רק בעבודות שלאחר מכן, לכל הדעות התפגלו הנסכים והלג יחד עם הקרבן.

מראה כהן

דרף מד

מד. 'העולה דמה מתיר את בשרה למזבח ועורה לכהנים'.

הזריקה של דם קרבן עולה במזבח מתיר להקטיר את הבשר במזבח, ולחלק את העור לכהנים.

זריקת דם עולה [בתמונה נראית זריקה בקרן מזרחית צפונית]

מד. 'עולת העוף דמה מתיר את בשרה למזבח, חטאת העוף דמה מתיר את בשרה לכהנים'.

בחטאת העוף הזאת הדם מתיר את אכילת הבשר לכהנים.

בעולת העוף מיצוי הדם מתיר את הקטרת הבשר למזבח,

פגול נותר וטמא

עד עתה עסקו הסגירות בעקר בחיוב פרת על אכילת קרבן שהתפגל [שחשבו בעת עבודותיו שיאכלו או יקריבו ממנו מעבר לזמן המתיר]. יש עוד שני חיובי פרת השקיים באכילת קדשים. 1. נותר; והינו באפן שנוותר בפעל מהקרבן לאחר הזמן הראוי לו. למשל, בשר חטאת הנאכל ביום ההקרבה ובלילה שלאחריו, אם נשאר מהבשר לבקר הבא, נעשה הבשר 'נותר', והאוכלו יהיה חייב פרת. 2. טמא; בשר קדש שנטמא, מי שאוכל ממנו יהיה חייב פרת. בסגיא התבאר שלגבי הלכות שונות, חלוקים שני אלו מ'פגול'. למשל: אין חייבים משום פגול על אכילת ה'מתיר' [כגון קמץ או לבונה], אבל אם נעשה הקמץ 'נותר' או שנטמא, האוכלו חייב פרת. אין חייבים פרת על שני אלו, אלא אם כן קרבו מתירי הקרבן. למשל, כדי להתחייב על בשר הקרבן צריך שיזרק הדם, ורק לאחר מכן חייבים משום נותר וטמא. אבל על ה'מתיר' עצמו חייבים פרת כבר מעת שנעשה בו המעשה המתירו לעבודתו. למשל, מנחת כהנים הנקטרת כליל, חייבים עליה משום נותר וטמא מעת שהתקדשה בכלי שרת, שזהו המעשה המכשירה להקרבה על המזבח.

מראה כהן

דף מה

מה. 'קרשי עוברי כוכבים... ואין מביאין נסכים'.

גוי יכול להביא קרבן לבית המקדש אבל יש לקרבן דינים מיוחדים [אין חיוב מעילה, אין חיוב כרת מי שאוכל מהבשר של פיגול נותר וטמא, ועוד], ואינו מביא נסכים עם הקרבן. [יש אומרים שאם הביא נסכים מקבלים ממנו].

© מראה כהן שיעי תורתו התקבנות

© מראה כהן שיעי תורתו התקבנות

מה: 'דברים שאין חייבים עליהם משום פיגול, חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא, חוץ מן הדם'.

מי שאוכל קומץ, קטורת, לבונה, מנחת כהנים, חביתין, ונסכים - שנעשו נותר על ידי שנשארו אחרי עלות השחר, או שנטמאו - חייב כרת. אבל מי ששותה מדם שנעשה נותר או שנטמא אינו חייב כרת על איסור 'נותר'.

מעילה

אדם שנהנה מן ההקדש או שלוקח מן ההקדש חפץ, הרי הוא עובר על אסור מעילה. מהו ענשו של המועל בהקדש? אם הנה זה במזיד, הרי הוא חייב מלקות, וכן צריך לשלם להקדש מה שלקח ממנו. אם הנה זה בשוגג, משלם להקדש את מה שלקח בתוספת 'חמש', וכן צריך להביא איל לאשם. אמרו בגמרא 'אין לה דבר שנעשית מצותו ומועלין בו'. והנה שאין אסור מעילה, אלא כל עוד שיש לקרבן או לחפץ, מצוה או יעוד לצרכי קרבנות, שרק אז הוא נחשב 'קדשי השם'. אבל אם כבר אין בו שום צד גבוה, אין בו מעילה. למשל, יין שנסכו אותו על גבי המזבח, מעת שירד ל'שיתין' [בור שתחת המזבח], יצא מידי מעילה, שכבר אין בו שום מצוה. לעמת זאת, בשר קדש ש'נותר' לאחר זמנו, אף שנפסל מאכילה, נחשב שעדיין לא נעשית מצותו, כיון שיש בו דין שאם עלה למזבח לא ירד, או משום שיש בו מצות 'שרפה', ושיד בו אסור מעילה.

מראה כהן

דרף מו

מו. 'לשם ששה דברים הזבח נזבח: לשם זבח, לשם זובה, לשם השם, לשם אישים, לשם ריח, לשם ניחוח. ובחטאת ואשם לשם חטא.'

בעבודות הקרבן הצריכות מחשבה, יש לחשוב: לשם זבח - לשם עולה או חטאת או אשם וכו'. לשם זובה - לשם הבעלים של הקרבן שהוא הזבח. לשם השם - לשם הוי"ה ברוך הוא. לשם אישים - שהזבח נזבח על מנת להקטירו על האש. לשם ריח - שהקטרתו לריח - דהיינו שלא יצלה את הקרבן במקום אחר לפני הקטרתו על המזבח. לשם ניחוח - לעשות נחת רוח לבורא עולם שאמר ונעשה רצונו. ובשחיתת חטאת ואשם יש לחשוב: לשם חטא - לדעת מהו החטא שחטא החוטא, ולכוין בשחיתה לכפר על החטא שעליו הובא הקרבן.

מו. 'איברים שצלאן והעלן אין בהן משום ריח ניחוח.'

אם לקח את האיברים עוד לפני ההקטרה על המזבח וצלה אותם על אש, אין בהקטרתם קיום 'ריח ניחוח'.

הוצאה מיוחדת

לרגל לימוד זבחים בדף היומי
יצא לאור בקרוב בעז"ה

והשב את העבודה על פרק איזהו מקומן של זבחים

הנאמר בתפילת שחרית
ונלמד בעת בדף היומי –
מסכת זבחים

כל מה שצריך בשביל להבין
את מה שאומרים ולומדים

ברך נוסף בסדרת הספרים המוכרת
'והשב את העבודה'

ניתן עדיין להשיג 'והשב את העבודה' 'קטורת'
ברשת 'יפה נוף' ובחנויות הספרים המובחרות
כל מה שצריך בשביל לזכות לכוה אמירת פיתום הקטורת בהבנה

חסר לנו עדיין סכום של 50.000 ש"ח להוצאות העריכה וההדפסה. ניתן להנציח ולהקדיש את הספר.
מענק כספי גדול במזומן, יוענק בעז"ה למי שיקשר אותנו עם תורם שישתתף בהוצאות המהדורה.